

بررسی اهمیت فضای سبز شهری بر کیفیت زندگی

مهدی ایمانیان^۱، الهام بهادری جهرمی^۲

^۱ کارشناسی کشاورزی، باغبانی دانشگاه آزاد اسلامی جهرم.

^۲ کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی.

نام نویسنده مسئول:

مهدی ایمانیان

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۲۵

چکیده

هدف از انجام این تحقیق بررسی اهمیت فضای سبز شهری بر کیفیت زندگی بوده است. آن بخش از فضای سبز که در محدوده شهر طراحی و بنا شده، فضای سبز شهری نامیده می‌شود؛ فضای نسبتاً بزرگ، متشکل از گیاهان با ساختی جنگلی و برخوردار از بازدهی زیست محیطی و اکولوژیک معین و در خور شرایط زیست محیطی حاکم بر شهر. فضاهای سبز در وهله نخست به فضاهای سبز و سطوح سبز، و در مرحله بعد به شهری و غیرشهری تقسیم می‌شوند. نتایج نشان داد که طبیعت و فضای سبز، قلب تپنده زیستگاه‌های بشری هستند. فطرت انسان به گونه‌ای آفریده شده است که توانایی‌های بسیاری دارد و این توانایی‌ها بدون ارتباط با زیبایی‌های طبیعی که در زندگی شهری که همان فضاهای سبز می‌باشند به افسردگی و خمودی می‌گراید و بالطبع در پرتو بهره‌مندی از فضای سبز خلاقیت‌های انسان شکوفا می‌گردد. شهرها به عنوان کانون‌های تمرکز فعالیت و زندگی انسان‌ها برای اینکه بتوانند پایداری خود را تنظیم کنند چاره‌ای جز پذیرش ساختار و کارکردی متأثر از سیستم‌های طبیعی ندارند. در این میان فضاهای سبز شهری به عنوان جزء ضروری پیکره شهرها نقش اساسی را دارا می‌باشد که کمبود آنها می‌تواند اختلالات جدی در حیات شهرها به وجود آورد. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که فضاهای سبز شهری دارای بازدهی اجتماعی و اکولوژیکی هستند که مهمترین اثر فضای سبز در شهرها، کارکردهای محیط زیستی، یا بازدهی اکولوژیکی آنهاست که شهرها را برای زیست مساعد می‌سازد و با آثار مخرب گسترش صنعت و حمل و نقل مقابله می‌کند و موجب ارتقای کیفی در زندگی شهروندان می‌شود. مطالعات نشان داده است که شهرهایی که در آن شهرداری به فضای سبز اهمیت دهد، کیفیت زندگی و رضایت از زندگی شعری در حد مطلوب تری است.

واژگان کلیدی: فضای سبز شهری، شهرداری، کیفیت زندگی.

مقدمه

در هر دوره و زمانی، با توجه به دانش و علم بشر، نیازها و خواسته‌های او، شرایط اجتماعی - اقتصادی، سیاسی - ایدئولوژیکی، سکونتگاه‌های مرتبطی بوجود می‌آیند و به نوعی در خدمت رفع نیازهای بشری قرار می‌گیرند. اولین سکونتگاه‌ها به شکل روستاهای سنتی بودند و جدیدترین آنها یعنی ابر شهرها با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت در پهنه این کره خاکی ایجاد شده‌اند. این شهرها با تغییراتی که در آنها ایجاد شده با طبیعت فاصله‌ی زیادی پیدا کرده‌اند. الودگی‌های ناشی از صنایع و تکنولوژی شهرها را به جهنمی برای ساکنان آن تبدیل کرده است. همچنین توسعه بی‌رویه شهرها به صورت افقی و عمودی باعث تخریب طبیعت شده است. طبیعت و فضای سبز که سال‌ها به عنوان قلب تپنده‌ی زیست‌گاه‌های بشری ایفای نقش می‌کرد و بهترین محل و موقعیت ایجاد شهرهای نخستین بود. با بی‌توجهی به ساکنان شهر رو به افول و نابودی گذاشته است. با توجه به این بحران‌ها که روز به روز شهرها را تهدید می‌کند مانند آلودگی‌های صوتی، آلودگی‌های هوا، و فشا‌های روانی که در نتیجه زندگی در میان ازدحام ساختمان‌های سنگی و ترافیک‌های شدید و تردد انواع وسایل حمل و نقل لزوم توجه به نیازهای این جمعیت عظیم شهری احساس می‌گردد. افزایش جمعیت و تمرکز آن در سطح منطقه‌ای اثرات مستقیم بر کیفیت محیط زیست دارد. بطوریکه رشد جمعیت، فقر و فرسایش محیط زیست در کشور‌های رو به رشد دوری باطل را ایجاد کرده است. این دور باطل کیفیت زندگی مردم را به شدت تحت تاثیر قرار داده و تلاش‌های کشورهای جهان سوم را برای دستیابی به توسعه پایدار بی‌تیجه گذارده است. یکی از راه‌های رسیدن به توسعه پایدار داشتن رفاه و آسایش در زندگی جامعه می‌باشد که امروزه تلاش همه مسوولین و دست‌اندرکاران امور جامعه تامین رفاه و آسایش مردم می‌باشد. آسایش و رفاه زندگی به دو قسمت مادی و معنوی یا روحی تقسیم می‌شود. که آسایش روحی و معنوی مهمتر از بقیه عوامل می‌باشد یکی از عوامل بیرونی تامین آسایش و رفاه در فضاهای پر ازدحام شهری فضاهای سبز شهری می‌باشد که تا به حال پژوهش‌های زیادی تاثیر آن را بر آسایش شهروندان به اثبات رسانده است. از این رو امروزه بر نقش حساس و تعیین‌کننده طراحی و برنامه‌ریزی شهری در جهت حفظ ارتباط و محیط‌های شهری با فضای سبز و طبیعت تاکید می‌شود.

تاریخچه احداث فضای سبز

فضای سبز از دیدگاه شهرسازی: عبارت است بخشی از سیمای شهر که از انواع گیاهان تشکیل یافته است. تاریخ معماری و شهرسازی نمایانگر این مهم است که از ادوار گذشته بشر به ضرورت احداث باغ و فضای سبز در شهرهای اگرچه ابتدایی آن زمان پی برده بود تا از طبیعت و اصل خویش جدا نمانده است. برای بیان نمونه‌ای از این طرز تفکر، به حدایق معلقه باغ‌های معلق بابل اشاره کرد که پانصد سال پیش از میلاد در محوطه چهارده هکتاری کاخ عظیمی در مرکز شهر بابل احداث گردید. این باغ بزرگ عبارت از سطح‌هایی بود که بر ستون‌هایی استوار شده در هفت طبقه، باغ‌هایی از گیاهان نادر آویخته بود. در قرن پنجم پیش از میلاد یونانیان به سبک معماری (کرنت) سر ستون‌های ساختمان‌ها را به شکل سبد گل و ستون‌ها را به صورت پیچک می‌ساختند. در آتن نیز محلات جدیدالتأسیس را درختکاری می‌کردند. معماران مصری نیز ستون‌ها را به شکل باقلای قبطی، پاپیروس و نخل، هماهنگ با محیط اطراف و طبیعت می‌ساختند. شهر اسکندریه دارای باغ‌های ملی بزرگ بوده و در آتن باغ گیاه‌شناسی، موزه و باغ وحش وجود داشت. ایرانیان نیز از عصر هخامنشیان در اطراف شهرهای خویش، باغ‌های میوه احداث می‌کردند و گوجه و هلو از درختان رایج بوده است. البته از پارک‌های تفریحی هم گزارش‌هایی از زمان شاه عباس صفوی داریم و باغ‌هایی از آن دوران به یادگار مانده است. سبک کلی باغ‌های قدیم ایران شامل یک حصار کلی، کانال مرکزی که آب در آن جریان می‌یافت به شکل نهر و عمارت کلاه فرنگی که معمولاً در مرکز باغ و جای استراحت بود. نمونه‌هایی از این باغ‌ها چهارباغ اصفهان، فین کاشان و ارم شیراز را می‌توان نام برد. حال به دنیای امروز برمی‌گردیم: با توجه به آلودگی‌های روز افزون محیط زیست و نیازهای روحی بشر گذشته از علایق ذاتی و تاریخی طراحی شهرهای جدی، جدا از فضای سبز نیست. نمونه آن، شهر جدید برازیلیا در برزیل است که هماهنگ و مکمل طبیعی پیرامون خود طراحی و ایجاد شده است.

اهمیت و کارکردهای مهم فضای سبز شهری

امروز مفهوم شهرها بدون فضای سبز مؤثر در اشکال گوناگون آن دیگر قابل تصور نیست. پیامدهای توسعه شهری و پیچیدگی‌های معضلات زیست محیطی آنها موجودیت فضای سبز و گسترش آن را برای همیشه اجتناب‌ناپذیر کرده‌اند. شهرها به عنوان کانون‌های تمرکز فعالیت و زندگی انسان‌ها برای اینکه بتوانند پایداری خود را تضمین کنند چاره پیکره یگانه شهرها در متابولیسم آنها نقش اساسی دارند که کمبود آنها می‌تواند اختلالات جدی در حیات شهری به وجود آورد. توجه به فضای سبز به طور عام به عنوان ریه‌های تنفسی شهرها تعریف اغراق آمیزی از کارکرد آن نیست. بلکه این شبیه بیان‌کننده حداقل کارکرد آن در مفهوم اکولوژیک شهرها به شمار می‌رود. این فضاها هم از دیدگاه تأمین نیازهای زیست محیطی شهرنشینان و هم از نظر تأمین فضاهای فراغتی و بستر ارتباط و تعامل اجتماعی آن جایگاهی در خور اهمیت دارد. در اینجا به مهمترین کارکردهای فضاهای سبز در شهرها اشاره می‌شود.

۱. کارکرد تفریحی: پارک‌ها بهترین محل برای آرامش و رفع خستگی هستند. امروزه کارکرد تفریحی پارک‌ها و فضای سبز جایگزین بخشی از کارکردهای تفریحی خانواده روابط همسایگی و محلی، بازار و... شده است.
۲. کارکرد بهداشتی: پارک‌ها و فضای سبز را می‌توان در زمره مراکز تأمین‌کننده بهداشت و جان و روان افراد دانست. نقش گسترده فضای سبز در تمرکز اعصاب بر کسی پوشیده است.
۳. کارکرد ارتباطی: پارک‌ها زمینه‌ساز روابط نانوشته سازمان یافته‌ای هستند که با توجه به نیازهای اقشار مختلف اجتماعی شکل می‌گیرد و دوام می‌یابد.
۴. کارکرد آموزشی: بازی و سرگرمی در آموزش و پرورش جسم و ذهن کودکان سهم مؤثری دارد. پارک‌ها هرچند وسایل بازی اندکی دارند، زمینه کسب مهارت و خلاقیت را برای کودکان فراهم می‌سازند.
۵. کارکرد خرید و فروش: به رغم اینکه پارک‌ها جایگاه گردش و آرامش هستند به دلیل حضور گسترده مردم در آنها جای مناسب و پررونقی برای عرضه کالاهای مختلف مورد نیاز گردشگران هستند. عملکردهای فضای سبز را می‌توان به چهار دسته کلی تقسیم کرد.
۱. فضای سبز عمومی: اینها فضاهای سبز شهری و پارک‌ها هستند که عملکردهای اجتماعی دارند. این فضاها برای عموم مردم در گذران اوقات فراغت تفریح گردهمایی‌های اجتماعی و فرهنگی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
۲. فضای سبز نیمه نیمه: این فضاها نسبت به فضاهای عمومی محدودترند. مانند محوطه‌های باز بیمارستان‌ها، ادارات دولت و نظایر آن
۳. فضای سبز معابر و خیابان‌ها: از جمله فضاهای سبز شهری‌اند که به طور معمول درختکاری حاشیه باریکی از حد فاصل پیاده‌رو و سواره را تشکیل می‌دهد.
۴. فضای سبز خصوصی: شامل کلیه فضاها از جمله باغچه‌ها و باغ‌های موجود در شهر است که استفاده آن محدود به مالکان آن می‌باشد.

کیفیت زندگی شهری

منظور از کیفیت زندگی توجه به شاخص‌های اجتماعی فرهنگی، اقتصادی و محیطی روانی و... در دو وجه عینی (کمی) ذهنی (کیفی) در روند برنامه‌ریزی شهری است. مثل شرایط تحصیل بهتر کیفیت دسترسی مسکن کیفیت فضاهای گذران اوقات فراغت ایجاد فرصت‌هایی برای کنش متقابل اجتماعی و فرصت‌های اجتماعی (اشتغال رفاه مشارکت اجتماعی و...) جوهره اصلی کیفیت زندگی شهری تأمین نیازهای روانی و عاطفی و اجتماعی شهروندان مثل نیاز به امنیت زیبایی، آرامش خاطر تعلق اجتماعی شادی تفریح و... ناقص خواهد بود. کیفیت زندگی شهری در بر گیرنده ابعاد روانی است که شاخص‌هایی همچون رضایت و شادی و امنیت را در بر می‌گیرد. لذا از این منظر آن را رضایت اجتماعی نیز می‌نامند و بر اساس آن با شاخص‌های دسترسی به فرصت‌های اجتماعی مثل شغل، ثروت و اوقات فراغت توجه می‌شود برخی این واژه را مترادف با رفاه و عده‌ای دیگر آن را بیانی از

رفاه می‌دانند که با میزان کالاهای عمومی و نحوه توزیع آن‌ها مشخص می‌شود. یکی از معیارهای ارزیابی کیفیت زندگی شهری در شهرها فضای باز و سبز عمومی می‌باشد که از زیر معیارهای اصلی شاخص اجتماعی کیفیت زندگی می‌باشد.

نقش فضای سبز در کیفیت زندگی شهری

امروزه نقش و اهمیت فضاهای باز و سبز در محیط زیست و کیفیت زندگی مجتمع‌های زیستی به طور چشمگیری رو به افزایش است. به همین جهت، در اکثر کشورها، فضای باز و سبز جزء لاینفک تصمیمات برنامه‌ریزی کاربری زمین به شمار می‌آیند. (به طور کلی بازدهی فضاهای سبز شهری در سه گروه بازدهی اکولوژیک و محیط زیستی، بازدهی کالبدی - شهرسازی و بازدهی اجتماعی - روانی قابل تقسیم‌بندی می‌باشد. در بررسی اثرات روانی - اجتماعی فضای سبز باید گفت که انسان، در هر شرایطی روزانه به چند ساعت فضای ساکت و آرام نیاز دارد که فضای سبز می‌تواند این فضا را تأمین نماید. همچنین از مهمترین اثرهای فضای سبز در شهرها، کارکرد زیست محیطی آنهاست که شهرها را به عنوان محیط زیست جامعه انسانی معنی دار کرده است و با آثار سوء گسترش صنعت و کاربردی نادرست فناوری مقابله کرده، سبب افزایش کیفیت زیستی شهرها می‌شود. همچنین به عنوان یکی از مباحث مهم و کاربردی در دیگر کشورها تبدیل شده است به طوری که هر ساله مساحت زیادی از زمین‌های شهری آنها به این کاربری بسیار مهم اختصاص داده می‌شود. منظور از بازدهی اکولوژیکی نیز زیباسازی بخش‌های شهری، کاهش دمای محیط، تولید اکسیژن افزایش نفوذپذیری خاک در مقابل انواع بارش و مانند اینها می‌باشد. در واقع فضای سبز عمومی (اجتماعی) شامل فضای سبز عمومی مجهز به خدمات و تسهیلات می‌گردد. فضای سبز نیمه عمومی دارای بازدهی اکولوژیکی هستند، اما تعداد استفاده کنندگان آنها محدود است. محوطه‌های باز ادارات، پادگان‌ها و بیمارستان‌ها، نمونه‌هایی از این فضاها می‌باشد. فضاهای سبز خیابانی، درختکاری حد فاصل مسیرهای پیاده‌رو و سواره‌رو و همچنین فضاهای میدانی و یا زمین‌های پیرامون بزرگراه‌ها و خیابان‌ها را شامل می‌شود که عمدتاً جنبه زیبایی‌شناختی دارد و تا حدی نیز واحد بازدهی اکولوژیکی می‌باشند. به طور کلی می‌توان گفت که بخش قابل توجهی از فضای سبز در طرح‌های شهری را فضای سبز عمومی تشکیل می‌دهد که به دلیل بازدهی اجتماعی و اکولوژیکی به طور همزمان از اهمیت بالاتری برخوردار است. فطرت انسان به گونه‌ای آفریده شده است که توانایی‌های بسیار دارد و این توانایی‌ها بدون ارتباط با زیبایی‌های طبیعی که در زندگی شهری که همان فضاهای سبز می‌باشند به افسردگی و خمودی می‌گراید و بالطبع در پرتو بهره‌مندی از فضای سبز خلاقیت‌های انسان شکوفه می‌گردد و انسان راه تکامل را در زندگی خود می‌پیماید. اگرچه بیشترین شهروندان مقیم شهر از مزایا و تأثیرات غیرمستقیم فضاهای سبز بر زندگی خود آگاه نیستند اما این تأثیر و کنش متقابل میان برخورداری از فضای سبز و عدم برخورداری از آن بر زندگی آن‌ها توسط پژوهش‌های گوناگونی به اثبات رسیده می‌باشد. به عنوان مثال در میان نوشته‌های علما و احادیث و قرآن کریم نیز به این موضوع اشاره شده است از مجموعه آیات و احادیث چنین به دست می‌آید که:

۱. نگاه به فضای سبز غم‌های انسان را می‌زاید. به او آرامش بخشیده و او را شاد و خوشحال می‌کند.
۲. بهره‌مندی از فضای سبز حالت یاس و نومیدی را از انسان دور کرده و شور و امیدی در او ایجاد و یا تقویت می‌کند.
۳. فضای سبز تأثیری قابل توجه در درمان بیماری‌های روحی و روانی دارد به طوری که این مشکلات با نگاه کردن به فضا و مناظر سرسبز و قدم زدن و نفس کشیدن در فضای سبز از میان می‌رود.
۴. ارتباط با فضای سبز موجب نشاط و موجد انگیزه برای حرکت به سوی تعالی و تکامل است.

میزان سرانه فضای سبز و تأثیر آن رفاه زندگی شهروندان

سرانه عبارت است از مساحت، تقسیم بر جمعیت، در واقع سرانه عبارت است از مقدار زمینی که به طور متوسط از هر کدام از کاربری‌ها به هر نفر از جمعیت شهر می‌رسد. در تعیین سرانه عواملی از قبیل قیمت زمین، نوع درآمد، امکانات گسترش شهر، موقعیت اقلیمی و طبیعی شهر مسائل اجتماعی، آداب و رسوم، نیازهای جمعیت به تأسیسات رفاهی، نوع معیشت، تکنولوژی ساختمان و... مؤثر است. امروزه در بیشتر کشورها میزان سرانه هر یک از خدمات شهری نشان‌دهنده میزان رفاه و کیفیت زندگی در شهرها می‌باشد. در این میان سرانه فضاهای سبز نیز به عنوان یکی از فاکتورهای مهم افزایش سطح زندگی در شهرها می‌باشد.

همچنین با توجه به اهمیت فضاها و لزوم ایجاد در شهرها به منظور لطافت هوا و تفریح مردم و زیبایی شهر بایستی استاندارد مشخصی برای ایجاد فضاهای سبز وجود داشته باشد زیرا هر اندازه که فضای سبز در سطح شهر توسعه یابند کافی نخواهند بود. مقوله سطوح و سرانه سبز را صرفاً می‌توان در مورد فضاهای سبز عمومی مطرح کرد. زیرا فضاهای سبز خصوصی نیمه عمومی و فضای سبز حاشیه معابر هرچند در بازدهی اکولوژیکی نقش مؤثری دارند اما بنا بر ماهیتشان فاقد عملکرد اجتماعی‌اند. در دنیای صنعتی امروز پیشرفت در زمینه‌های مختلف صنعت، تکنولوژی و... به یکی از مهمترین دغدغه‌های کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه و حتی جهان سوم تبدیل شده است. متوسط ۳۰ مترمربع برای هر فرد است. شاخص تعیین شده از محیط زیست سازمان ملل متحد ۲۰ تا ۵ مترمربع و در جایی مانند ایالت متحده ۷۵ متر مربع به ازای هر فرد است. این در حالی است که بر اساس مطالعات و بررسی‌های وزارت مسکن و شهرسازی، سرانه متعارف و مناسب فضای سبزی شهری در ایران حدود ۷ تا ۱۲ مترمربع برای هر فرد ایرانی است و شهر همدان تنها دارای یک بیستم فضای سبزی است که (طبق نظر کارشناسان مسکن و شهرسازی ۹ مترمربع برای هر فرد) بدان نیاز دارد. در گزارش مطالعات گروه برنامه‌ریزی شهری وزارت کشور این نقل قول آمده است که زندگی سالم در جایی امکانپذیر است که سهم سرانه هر فرد از فضای سبز در منطقه مسکونی از ۳۰ تا ۵۰ مترمربع کمتر نباشد. و برای رسیدن به پارک بیش از یک ربع ساعت وقت نگیرد. سرانه فضای سبز در شهرهای مهم جهان مثل آمستردام ۱۶ متر در شیکاگو ۲۰، نیویورک ۱۱، لندن ۹، کپنهاگ ۱۰، پاریس ۷/۷۴، در شهر رم نیز ۶ متر می‌باشد. که اینها نشان‌دهنده اهمیت این فضاها برای شهروندان می‌باشد. شهرداری‌ها در سطح جهانی از جمله سازمان‌هایی هستند که نقش مهمی در توسعه کشورها و گسترش عرصه‌های مدنی دارند. این سازمان‌ها در ایران، از جایگاه اصلی خود که برنامه‌ریزی و مدیریت امور شهری است، دور مانده‌اند و تبدیل به سازمان‌هایی با نیروی انسانی ناکارآمد و خدمات نه‌چندان با کیفیت، بویژه در شهرهای متوسط و کوچک شده‌اند. امروزه شهرها و شهرداری‌ها از نظر مدیریتی و برنامه‌ریزی با شرایطی متغییر روبه‌رو هستند. افزایش انتظارات و نیازهای مردم، کاهش منابع مالی و تخریب محیط زیست، پیچیدگی‌های اجتماعی و کالبدی شهر از جمله مشکلاتی است که امروزه مدیران شهری با آن مواجه‌اند. رویکرد کنونی شهرداری‌ها مبنی بر امر برنامه‌ریزی توسعه شهری و عمدتاً راه‌حلی‌هایی در ارتباط با مسائل گذشته‌اند. این راه‌حل‌ها که زمانی از اعتبار برخوردار بودند، به‌طور نسبی اهمیت خود را از دست داده و به دنبال این تغییرات، شیوه‌های اداره شهری متمرکز و سلسله‌مراتب تک‌ساختاری و تک‌بعدی نیز به دنبال آن ناپدید می‌شود. در کشور ایران نیز با روش‌های نوین مدیریتی و غیر متمرکزی که به اجرا گذاشته شده و همچنین با شکل‌گیر شوراها، اسلامی شهر، موضوع مدیریت شهرها در راس بحث‌ها و گفتارهای سیاسی و اجتماعی قرار گرفته است از این رو ارتقا شرایط مدیریت شهری و بهبود وضعیت شهرداری‌ها باید با عنوان یکی از اهداف برنامه‌ها و از عوامل مؤثر در بهبود اداره شهر و عملکرد شهرداری مورد توجه قرار گیرد و انتخاب مدیر واجد شرایط و مجرب برای شهرداری‌ها می‌تواند از مهمترین عوامل مؤثر در بهبود اداره یک شهر محسوب شود. پیچیدگی مسائل شهری و پدیده‌های جاری در آن به حدی است که مدیریت این مجموعه در هم تنیده نیازمند برنامه‌ریزی و تشکیل سازمان‌های مسئول می‌باشد. مدیریت شهری به عبارتی یک سازمان گسترده متشکل از تمام عناصر و اجزای رسمی و غیر رسمی ذیربط و مؤثر در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهر با هدف اداره، هدایت و کنترل و توسعه همه‌جانبه و پایدار شهر مربوطه است که از بخش‌ها و نهادهای مختلفی تشکیل می‌شود.

نتایج

رشد سریع شهرنشینی و به دنبال آن افزایش مشکلات زیست محیطی اهمیت مفاهیمی چون کیفیت زندگی، برای مطلوبتر نمودن محیط‌های مصنوع را نمایان نموده است. در این میان، فضاهای سبز شهری دارای ویژگیهایی است که آنها را به فضاهای مناسبی برای ارتقای کیفیت زندگی انسان تبدیل می‌کند. مکانهایی مانند پارکها، درختان و آبها در شهر، خدمات زیست محیطی، اجتماعی و فیزیولوژیکی را فراهم می‌کند که در زیست پذیر نمودن شهرها اهمیت بسیاری دارند. در این پژوهش ضمن تعریف جایگاه محیط زیست در برنامه‌ریزی شهری، فضای سبز و کیفیت زندگی به بررسی تاثیر فضای سبز در ارتقای کیفیت زندگی از طریق بررسی ابعاد عملکردی فضاهای سبز شهری پرداخته شده است. ابعاد عملکردی این فضا در چهار گروه اکولوژیکی، اقتصادی، اجتماعی و کالبدی تقسیم بندی شده و بر اساس این ابعاد، شاخصهایی در سه گروه کمی، کیفی و مکانی تدوین شده است. انتظار

است با بررسی این شاخصها از طریق معیارها، سنجه ها و روشهای ارایه شده و ارزیابی هرکدام از آنها به ساختار کلی فضاهای سبز شهری و برنامه ریزی اصولی بر مبنای آن دست یافت. در این تحقیق از ابزارهایی چون پرسش نامه استفاده شده تا با سنجش شاخصهای تدوین شده نقش فضای سبز در افزایش کیفیت زندگی ارزیابی شود. نتیجه آن که شهروندان شهر هرنه، فضای سبز تجهیز شده را به عنوان جزء جدایی ناپذیر زندگی خود، ارتقا دهنده کیفیت زندگی و در راستای تبدیل به شهری پایدار و سبز می دانند. فضای سبز شهری به عنوان بخش جاندار محیط شهری مکمل بخش بی جان شهر، یعنی ساختار کالبدی شهر، می باشد. امروزه جامعه شناسان، روانشناسان و پزشکان بر این باورند علاوه بر تأمین بهداشت جو و محیط مکان های مسکونی، نقش مثبتی در سلامتی شهروندان، بر عهده دارند که از مهمترین آن می توان به تأثیرات آن بر زندگی شهروندان می باشد که روزانه ساعاتی را برای گذراندن اوقات فراغت خود در این گونه فضاها می گذرانند. با توجه به مطالب بالا می توان به اهمیت و نقش مهم این فضاها در کیفیت زندگی شهر و سلامت روحی و روانی شهروندان پی برد. سلامت شهروندان و پایداری شهری و کمیت و کیفیت و بازدهی روانی اجتماعی و اکولوژیکی فضاهای سبز شهری یکی از آثار طراحی و برنامه ریزی مناسب شهری می باشد که باید تمام تلاش مسئولین و دست اندرکاران امور شهری برای برآورد آن باشد. به ویژه در طراحی و برنامه ریزی برای احداث شهرهای جدید باید این کاربری با توجه به نیازهای هریک از شهروندان طراحی و مکانیابی گردد. تایج نشان داد که طبیعت و فضای سبز، قلب تپنده زیستگاه های بشری هستند. فطرت انسان به گونه ای آفریده شده است که توانایی های بسیاری دارد و این توانایی ها بدون ارتباط با زیبایی های طبیعی که در زندگی شهری که همان فضاهای سبز می باشند به افسردگی و خمودی می گراید و بالطبع در پرتو بهره مندی از فضای سبز خلاقیت های انسان شکوفا می گردد. شهر ها به عنوان کانون های تمرکز فعالیت و زندگی انسان ها برای اینکه بتوانند پایداری خود را تنظیم کنند چاره ای جز پذیرش ساختار و کارکردی متأثر از سیستم های طبیعی ندارند. در این میان فضاهای سبز شهری به عنوان جزء ضروری پیکره شهر ها نقش اساسی را دارا می باشد که کمبود آنها می تواند اختلالات جدی در حیات شهرها به وجود آورد. نتایج بررسی ها نشان می دهد که فضاهای سبز شهری دارای بازدهی اجتماعی و اکولوژیکی هستند که مهمترین اثر فضای سبز در شهرها، کارکردهای محیط زیستی، یا بازدهی اکولوژیکی آنهاست که شهرها را برای زیست مساعد می سازد و با آثار مخرب گسترش صنعت و حمل و نقل مقابله می کند و موجب ارتقای کیفی در زندگی شهروندان می شود. مطالعات نشان داده است که شهرهایی که در آن شهرداری به فضای سبز اهمیت دهد، کیفیت زندگی و رضایت از زندگی شعری در حد مطلوب تری است.

منابع و مراجع

- [۱] موسویان، سیدمحمدحسین، ۱۳۹۷، نقش و اهمیت فضای سبز در کیفیت زندگی شهری، اولین همایش رقابت پذیری و آینده تحولات شهری، تهران، <https://civilica.com/doc/816009>
- [۲] باورصاد، ب، حبیبی، ل و توانبخش، ح، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه بین مدیریت دانش و عملکرد سازمان در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، اولین همایش ملی مدیریت، شیراز، انجمن علمی مدیریت دانشگاه شیراز.
- [۳] بردبار، ح، (۱۳۹۲)، بررسی رابطه بین مدیریت دانش با تعهد سازمانی و تعهد حرفه ای کارکنان (مطالعه موردی: شرکت نفتی در جنوب ایران)، ششمین کنفرانس بین المللی مدیریت فناوری اطلاعات و مدیریت دانش، تهران، موسسه مدیریت فناوری اطلاعات.
- [۴] پورسرخ، م، (۱۳۹۴)، ارتباط چندگانه بین جو سازمانی، توانمندسازی روانشناختی و مدیریت دانش با تعهد سازمانی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران.
- [۵] جمال پور، م، (۱۳۹۱)، آموزش نیروی انسانی، مجله روان شناسی مدیریت، شماره ۱۱، دوره ۳.
- [۶] راهی، ف، احمدی، ع و برزگر، م، (۱۳۹۲)، رابطه جو و فرهنگ سازمانی با میانجی گری نقش توانمندسازی بر تعهد سازمانی کارکنان سازمان آموزش و پرورش استان فارس، فصلنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی: دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دوره چهارم، شماره ۱۴.
- [۷] رستگار، ر، (۱۳۹۲)، نظام پیشنهادها و ارتقاء بهره وری سرمایه انسانی آموزش و پرورش، پایگاه الکترونیکی جامع مدیریت مدیریار، شماره ۱۲.
- [۸] رضایی، ح، (۱۳۹۴)، توانمندسازی کارکنان راه کاری برای افزایش بهره وری، معاونت هنرستان کاردانش آمل، پایگاه الکترونیکی وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی،
- [۹] ساعتچی، م، کامکاری، ک، عسکریان، م، (۱۳۸۹)، آزمون های روان شناختی. نشر ویرایش.
- [۱۰] سعید خانی، س، (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین مولفه های مدیریت دانش با نوآوری و توانمند سازی روانشناختی در بین کارکنان اداره کل آموزش و پرورش ارومیه، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشگاه ارومیه - دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- [۱۱] شفیع پورمطلق، ف، (۱۳۸۹)، تعیین رابطه بین سرمایه فکری و تعهد سازمانی با مدیریت دانش (مطالعه موردی، آموزش و پرورش دوره متوسطه شهر اصفهان)، اولین همایش ملی مدیریت دانش در سازمانهای آموزشی، محلات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات.
- [۱۲] صالحی، ع، (۱۳۹۳)، بررسی ارتباط بین بهره وری و توانمند سازی کارمندان منطقه آزاد قشم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیراز.
- [13] Meyer, JP & Allen, NJ, (1990), 'A Three component conceptualization of organizational commitment', *Human Resource Management Review*, vol. 1, no.1
- [14] Meyer, M & Herscovich, A, (2001), *Ideas That Will Shape The Future Of Management Practice*. *Colifornia Management Review*, Vol 36, No 1.
- [15] Mowdey, F, (1982), 'Trust & managerial problem solving', *Administrative Science Quarterly*, vol. 17, no. 2, pp: 229-39.
- [16] Neuman, L & Kenrad, A, (2000), *Learning organization (theory and research)*, Nashr Yasteran publisher, Tehran (in Persian).
- [17] Oril, L & Chetman, A, (2012), Plans versus people: Comparing knowledge management approaches in IT-enabled business projects, *International Journal of Project Management*, Volume 33, Issue 2, February 2015, Pages 299-310.
- [18] Parker, C & Liner, Price, (2011), Empowerd managers and empowerd worker: The effects of managerial support and managerial perceived control on workers, sens of control over decision - making. *Human relartions*, 47(4), pp: 911-928.
- [19] Porter, S, (2000), Paving the way for CRM success: The mediating role of knowledge management and organizational commitment, *Information & Management*, Volume 51, Issue 8, December 2014, pp: 1031-1042.

- [20] Randolph, C. W.A, and Navigating, L. (2013), The journey to empowerment. *Organizational Dynamics*. 23(4), pp:19-32.
- [21] Ritskey, M. (2011), Explaining How Survivors Respond to Downsizing: The Roles of Trust, Empowerment, Justice, and Work Redesign. *The Academy of Management Review*. 23(3), pp:567-588.
- [22] Roberts, J. (2014), The Strategic HRM debate & the resources based view of the firm. *HRM Journal*, 6(3), pp:59-75.
- [23] Roger, S, Doherty, A.Y, Dany chup, K.E. (2014), Leadership: The art of empowering others, *The Academy of management Executive*, 3(1), pp:17-24.
- [24] Snap, H, Steers, R.M & Lyman, w, Porter, o. (2013), *Motivation and work Behavior*. Mc Graw Hill book co, 3rd edition. 288.
- [25] Snider, M And Stenburge, L. (2016), Educational assessment and its application in functional literacy, pp:13-16.